

Skötselplan för Götöns naturreservat

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNINGSDDEL</i>	2
1. Syfte med reservatet	2
2. Beskrivning	2
2.1 Uppgifter om reservatet	2
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning.....	2
2.3 Områdets bevarandevärden.....	3
2.4 Källförteckning	6
<i>PLANDEL</i>	7
3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	7
4. Friluftsliv	8
5. Jakt och fiske.....	8
6. Uppföljning	8
6.1 Uppföljning av bevarandemål	8
6.2 Uppföljning av skötselåtgärder	8
7. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	9
8. Skötselplanekarta.....	10

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med reservatet

Syftet med Götöns naturreservat är att:

- Bevara och utveckla en särpräglad Mälärö som domineras av mogen lövskog med stort inslag av gamla/grova/döda björkar.
- Bevara den mångfald av växt- och djursamhällen och arter inom reservatet som är knuten till lövskogen samt till andra förekommande naturtyper.
- Strukturer som gamla och döda träd ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.
- Friluftsliv ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Beskrivning

2.1 Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-111
Län	Södermanland
Kommun	Strängnäs
Församling/socken	Ytterselö
ID-punkt	6583838.1589547
Areal	265,3 ha, varav land 76,7 ha
Markslag och naturtyper	
- Produktiv skogsmark	ca 69,5 ha
Triviallövskog	ca 54,1 ha
Triviallövskog med ädellövinslag	ca 3,0 ha
Barrblandskog	ca 10,6 ha
Lövblandad barrskog	ca 1,8 ha
- Skogsimpediment (berg)	ca 7,2 ha
Prioriterade bevarandevärden	
- Markslag	Skogsmark
- Naturtyper	Triviallövskog, barrblandskog
- Strukturer (landskapselement)	Gamla björkar, döda träd
- Växt- och djursamhällen	Kärlväxter, vedsvampar
- Friluftsliv	

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Götön har sin högsta punkt 34 meter över havet. På de högsta punkterna finns berg i dagen och på de lägsta, två mindre områden i södra delen av Götön, lera. I övrigt utgörs ön av blockrik

morän och grus. Två fornlämningar finns registrerade (Raä Ytterselö socken nr 145 och 146). I kartarkiven kan Götön följas tillbaka till 1700-talets början. Där nämns bland annat en slätt på ön som ska ha utgjorts av gott bete.

Götön har tillhört Mälsåkers gods som behöll ön fram till strax före 1920. På en karta från år 1804 anges att ön nyttjades för bete och på ön fanns barr- och lövträd. Karta från år 1851 benämner ön som en trädklädd bergig och stenbunden ö. På ön ska det dock ha funnits en skogslös slätt med gott bete. Någon gång omkring 1870 höggs avsevärda delar av barrskogen ner till timmer. Något år därefter utbröt en skogsbrand som brände ner större delen av den återstående barrskogen. Det var huvudsakligen den södra delen av ön, där skogen hade stark inblandning av lövträd, som undgick branden. Så småningom började den i söder kvarvarande lövskogen att sprida sig norrut över ön, och för närvarande är lövskogen, om öns nordligaste del undantas, dominerande.

På 1930-talet genomfördes en ganska omfattande skogsavverkning och röjning av buskvegetationen. I slutet av 1930-talet förvärvades ön av Svenska Metallindustri-arbetsförbundet, som utnyttjat ön som fritidsområde. Under åtminstone de senaste 60-70 åren har skogen lämnats orörd vilket bidragit till att stora delar av skogen har naturskogskaraktär med stor variation och olikåldrighet i trädskiktet, stort inslag av gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska värden

Götön har en mycket särpräglad natur där de stora lövskogslundarna på öns södra del utgör de mest intressanta biotoperna. Lövskogslundarna, eller triviallövskogen, domineras av björk och har i övrigt ett varierande inslag av asp, tall och gran och olika ädla trädslag. Skogens ålder är huvudsakligen från 80-100 år. Speciellt utmärkande är den stora mängden gamla/grova/döda björkar och det mycket välutvecklade och bitvis ogenomträngliga buskskiktet av skogstry, slån, rosor, måbär, fågelbär, hassel, hagtorn, olvon och berberis. Det täta buskskiktet vittnar om en tidigare mer öppen och glesbevuxen miljö, förmodligen orsakad av forna avverkningar, röjningar och betesdrift. Bitvis är lövlunden glesare med ett trädskikt som främst utgörs av gamla och likåldriga björkar. Även yngre bestånd av björk finns i mindre utsträckning. Värdefulla inslag är i övrigt gamla tallar, grova björklågor, högstubbar av björk och enstaka grova asplågor. Tallstubbar med brandspår förekommer på flera ställen. En smal randzon med al kantar långa strandsträckor. Fältskiktet varierar mellan smal- och bredbladiga gräs samt mindre örtrika partier med bl.a. hallon. Artrikedomen i lundfloran är tämligen stor med bl. a. en vid utbredning av arter som svart trollslugga, ormbär, sårlåka, lungört, gullpudra, tvåblad, vårärt, tandrot, gulsippa och nattviol. Backvial, vilken är sällsynt i Mälardalen, uppträder bitvis rikligt i de södra lundområdena. På bergen förekommer svartbräken, kungsmynta och vårklynne.

Stora delar av öns lövskogar ska enligt boken ”Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker” klassas som ”sekundär lövskog, friska och torra typer”.

Öns norra del utgörs i huvudsak av mogen barrblandskog med inslag av hållmarkstallskog. Barrskogen domineras av 80-100 årig olikåldrig granskog med varierande inslag av tall, björk och asp, dessa delvis gamla och grova. Buskskiktet är välutvecklat i de mer ljusöppna partierna

men saknas i övrigt. Marken är av frisk blåbärs- och smalbladig grästyp. Mängden död ved varierar från sällsynt till riklig, mest som klenare lågor av gran och björk. Av andra intressanta naturmiljöer på ön bör nämnas gamla aspbestånd, en äldre alsumpskog av starr- fräkentyp samt en örtrik allund. Yngre till medelålders aspbestånd finns också samt enstaka rönn, säl, ask, lind och lönn.

Götön anses innehålla flera mycket speciella och ovanliga naturmiljöer med få motsvarigheter i länet. I första hand handlar det om de tre stora lundområdena på öns södra, västra och nordvästra delar. Dessa områden utmärker sig genom att ha en mycket stor andel gamla och vidgreniga björkar troligen uppväxta i en halvöppen miljö. Björkarna har inte sällan en ovanlig trädform vilket kan tyda på olika typer av kulturpåverkan. Här ingår även ett mycket varierat trädskikt med bl.a. gammal asp, lind, ask, tall, rönn och al. Miljön är överlag luckig och har ett mycket artrikt och välutvecklat buskskikt med flertalet av våra vanligaste arter. Speciellt uppträder skogstry i mycket stora och höga buskage och ofta tillsammans med rosor, slån och olvon. Genom att skogen har stått orörd i 60-70 år har en stor andel död ved hunnit bildats. Övriga delar av ön har en mer "normal" skogsmiljö även om känslan av en lång tid av orördhet gör sig påmind genom de många täta och självgallrande områden med mycket död och döende ved. Det rika och täta buskskiktet som förövrigt förekommer över hela ön skapar även det en mycket speciell miljö. En annan annorlunda biotop är den medelålders asp- och björkskogen som uppträder på öns nordvästra del vilken har karaktär av lövbränna med ett tätt, likåldrigt och självgallrande trädskikt.

Götöns kryptogamflora verkar vara tämligen trivial, speciellt lavfloran. Detta kan bero på betydande kulturpåverkan från bl.a. skogsbruk, och att öns gamla träd nästan uteslutande är björkar, som är ett lavfattigt trädslag. Den stora andelen död ved som bitvis finns på ön antas gynna många olika vedsvampar. Bland rödlistade arter har veckticka och kandelabersvamp hittats. Inga entomologiska undersökningar har genomförts på ön men med tanke på öns många grova lövträd, den stora andelen död ved och det välutvecklade buskskiktet kan ön förväntas hysa en rik och intressant insektsfauna (och därmed i sin tur hackspettfauna). Ön har en intressant fågelfauna med ormvråk, olika sångare och mindre hackspett. Ytterligare inventeringar behövs för att få bättre grepp om fågel- och insektslivet på ön. Götön är den minsta ön i Mälaren som har regelbunden älgförekomst och här har även observerats många grävlinggryt.

Stora Askholmen är en hög, blockrik ö bevuxen med cirka 130-årig barrblandskog och 95-årig triviallövskog m/ädellövinslag. I barrskogen finns inslag av lind, ek, björk, asp, al och getapel. Triviallövskogen domineras av björk med inslag av barrträd, al, asp, ask och lind. I buskskiktet finns måbär, en och nypon, och fältskiktet är av grästyp. Några mycket gamla och grova ekar, lindar, tallar och granar finns här och var. En del död ved finns i form av torrträd och lågor.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Backvial	<i>Lathyrus sylvestris</i>		Stor förekomst
Gullpudra	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	S	
Lind	<i>Tilia cordata</i>	S	
Ormbär	<i>Aris quadrifolia</i>	S	
Svart trolldruva	<i>Actea spicata</i>	S	
Sårläka	<i>Sanicula europea</i>	S	
Tvåblad	<i>Listera ovata</i>	S	
Vårärt	<i>Lathyrus vernus</i>	S	
Glänsande rostfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	S	
Grynig blåslav	<i>Hypogymnia farinacea</i>	S	
Kandelabersvamp	<i>Artomyces pyxidatus</i>	NT/S	
Svavelriska	<i>Lactarius scrobiculatus</i>	S	
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	S	
Vedticka	<i>Phellinus viticola</i>	S	
Veckticka	<i>Antrodia pulvinascens</i>	NT/S	
Granbarkgnagare	<i>Microbregma emarginata</i>	S	

2.3.2 Geovetenskapliga/hydrologiska värden

Götön tillhör geologiskt sett det östsvenska gnejsområdet och utgörs av en bergsrygg vilken i öns västra delar utbildat ett säreget, blockrikt område. Berggrunden utgörs av gnejs medan de lösa lagren till större delen består av morän. Ett mellanliggande högre bergparti med två höjdpunkter i öster och väster på ca 30 m ö.h. delar ön i en syd- och en nordhalva. På många ställen vid stränderna finns välutbildade strandvallar med ett ursvallat moränmaterial. I öns södra del finns ett mosandsområde, vilket åt östra sidan övergår i ett mindre område med ren postglacial åkerlera. Riklig förekomst av flera kalkgynnade arter tyder på att de lösa, minerogena avlagringarna har ett visst inslag av kalk.

Mälaren är Sveriges tredje största sjö, arean är 1120 km², volymen är 13 km³, medeldjupet är 12,8 meter och det största djupet är 66 meter. Mälarens avrinningsområde är 226 mil², vilket motsvarar ca 5 % av Sveriges areal. Mälaren är en av de mest artrika sjöarna i landet med 32 kända fiskarter.

Mälarens vattenvårdsförbund utför årliga mätningar av vattenkvaliteten i Prästfjärden en bit norr om reservatet och i Björkfjärden som ligger söder om reservatet. Resultaten för 2004 visade på måttligt höga halter av organiska ämnen, stort siktdjup och låg klorofyllhalt (mått på algförekomst). Vattnet i Prästfjärden har minskat i färg under de senaste åren. Utifrån zooplanktonsamhällenas egenskaper under 2004 kan Södra Björkfjärden klassas som den minst näringspåverkade lokalen. Eftersom att plankton reagerar snabbt på kemiska och fysikaliska förändringar i den omgivande vattenmiljön är de användbara för att ge information om näringsituationen i sjöar. Både i Prästfjärden och Björkfjärden har man hittat den syrekrävande och relativt näringskänsliga vitmärlan *Monoporeia affinis* vid samtliga provtillfällen.

Sammantaget kan man säga att Prästfjärden och Björkfjärden tillhör områden i Mälaren som är minst påverkade av näringsämnen.

2.3.3 Kulturhistoriska värden

På västra delen av Götön finns två registrerade fornlämningar, RAÄ Ytterselö socken nr 145 och 146. Den ena är registrerad som en osäker treudd och den andra som en stensättning. Båda ligger på en moränrygg, treudden på krönet av moränryggen.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv/forskning/utbildning

Götön ligger i den attraktiva Prästfjärden med hög vattenkvalitet och goda möjligheter till båtsport, bad, fiske och naturstudier. Götöns speciella geografiska läge som en relativt isolerad ö gör den intressant för forskning och utbildning.

2.4 Källförteckning

- Clemedson, CJ., 1965. *Selaön kultur vegetation flora*. Sörmländska handlingar Nr 22. Södermanlands Hembygds- och museiförbund.
- Clemedson, CJ., 1961: Svensk Botanisk Tidsskrift. *Några anteckningar om vegetation och flora på Götön och Skåpholmarna i Mälaren*.
- Lantmäteriet, 2006. *Fastighetsbestämning och fastighetsreglering* berörande MÄLSÅKER 1:3, 1:9 och MÄLSÅKER FS:2.
- Lantmäteriet, 2003. *Fastighetsrättslig utredning* berörande MÄLSÅKER 1:3.
- Lantmäteriet, 1957. *Ekonomiska kartan*. Kartblad 10H6i och 10H6h. Flygfotograferade 1945, 1954 och 1955. Rikets allmänna kartverk.
- Lantmäteriet, 1901. *Karta öfver Selebo Härad*. Uppmätt 1897. Skala 1:50 000. Rikets allmänna kartverk.
- Lantmäteriet, *Ägomätning år 1851*. 04-YTT-108.
- Lantmäteriet, *Ägomätning år 1804*. 04-YTT-75.
- Lantmäteriet, 1716. *Geometrisk affattning öfver Göthöön...* C98-20:1.
- Mälarens vattenvårdsförbund, 2004. *Miljöövervakning i Mälaren 2004*.
- Naturvårdsverket, 2000. *Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker*. Rapport 5081.
- Riksantikvarieämbetet. *Fornlämningsregistret*. RAÄ Ytterselö socken nr 145 och 146.
- Riksell Naturtjänst, 2001. *Inventering av naturvärden på Götön i Mälaren*. En fördjupad nyckelbiotopinventering inför det planerade naturreservatet. Uppdrag från länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1984. *Berggrundskartan*, 10H Strängnäs NO. Skala 1:50 000.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1985. *Jordartskartan*, 10H Strängnäs NO. Digital utgåva.

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Skötseln ska inriktas på att bevara Götöns speciella lövskogar men några större skötselinsatser är knappast aktuellt med tanke på öns svåråtkomliga läge. Skötselplanen med bevarandemål och skötselåtgärder bör uppdateras vart 10:de år. Möjligheten att genomföra en naturvårdsbränning på ön bör på sikt övervägas. Inventeringar av insektslivet och fågellivet på Götön bör genomföras och resultaten från dessa kan komma att påverka framtida skötselinsatser. Reservatet är indelat i två skötselområden, se skötselplanekartan, s. 10.

Skötselområde 1: Lövskog, viss skötsel (totalt ca 53 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgör större delen av reservatet, domineras av björk och har i övrigt ett varierande inslag av asp, tall och gran samt inslag av olika ädellövträd. Skötseln ska i första hand inriktas på att bibehålla åtminstone dagens höga lövandel. På sikt hotas den värdefulla lövskogen av granskogens utbredande, dock kan den mycket blockrika terrängen som finns på delar av ön göra att granen får svårt att etablera sig. På Stora Askholmen ska några gamla ädellövträd frihuggas. Två fornlämningar ligger inom detta skötselområde.

Bevarandemål

- Den lövdominerade skogen utgör ca 53 hektar, eller ca 70 % av skogsmarken på ön. Buskskiktet är välutvecklat.
- Alla grova eller vidkroniga lövträd ska vara frihuggna.
- Död ved förekommer med i genomsnitt 20-40 m³/ha.
- Fornlämningarna ska hållas fria från vedvegetation som kan komma att skada dem och de ska vara väl synliga.

Skötselåtgärder

- Røjning av inväxande gran.
- Frihuggning av grova/vidkroniga lövträd.
- Frihuggning av framtida grova lövträd.
- Nyskapande av död ved.
- Røjning kring fornlämningar.

Skötselområde 2: Skogsmark och vatten, ingen skötsel (ca 22 ha land och ca 187 ha vatten)

Beskrivning

På land omfattar skötselområdet mogen till äldre barrblandskog, lövblandad barrskog och triviallövskog på norra Götön. Även en del impediment ingår.

Allt vatten ingår i detta skötselområde.

Bevarandemål

- Naturskogsartad barrdominerad skog med stort inslag av lövträd, gamla träd, död ved av olika trädslag, typ och exponering.

- Död ved förekommer med i genomsnitt 20-40 m³/ha.

Skötselåtgärder

- Nyskapande av död ved.

4. Friluftsliv

Beskrivning

Naturreseptatet kan nyttjas som rekreationsområde med de begränsningar som framgår av föreskrifterna i beslutet. Sydost på Götön finns en brygga där fritidsbåtar kan lägga till. På stranden finns en iordninggjord grillplats, ett dass och en gammal brunn med handpump. Från stranden går en några hundra meter lång stig mot syd-sydväst. Delar av ön är svåråtkomlig med tät buskvegetation och stenig mark. Vid bryggan ska sättas upp en tavla med information om naturvärdena i reservatet samt vilka villkor som gäller för allmänheten.

Bevarandemål

- En väl underhållen informationstavla ska finnas.

Skötselåtgärder

- Uppsättning och underhåll av informationstavla.
- Underhåll av brygga, grillplats, dass.

5. Jakt och fiske

Jakt på småvilt och rådjur är tillåtet. Ingen annan jakt är tillåten.

Rätten till allt yrkesfiske är överfört till fastigheten Mälsåker 1:9. För Mälaren gäller fritt handredskapsfiske för allmänheten.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationstavla
- Anordningar för friluftslivet

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Utbredning av lövskog och naturskogsartad barrdominerad skog.
- Frihuggna träd, död ved
- Fornlämningar

6.2 Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

7. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Finansiering
Röjning av gran	Vid behov	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Frihuggning av vidkroniga/grova träd	2007, senare vid behov	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Frihuggning av framtida grova lövträd	2007-2010, senare vid behov	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	2	Reservatsanslag
Nyskapning av död ved	2007-2010	Skötselomr. 1,2	Länsstyrelsen	2	Reservatsanslag
Röjning kring fornlämningar	2007, senare vid behov	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Röjning av stig	2007, senare vid behov	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Underhåll av brygga, dass, grillplats	Vid behov	Vid bryggan	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Uppsättning och underhåll av informationstavla	2008	Vid bryggan	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Skötselomr. 1	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag
Uppföljning av bevarandemål	Informationstavla samt anordn. för friluftslivet varje år. Övriga mål vart vart 12e år.	Hela reservatet	Länsstyrelsen	1	Reservatsanslag

8. Skötselplanekarta

